

Malnonímia als protocols notariais de Pedro Juan Rubio: Teresa de Cofrents, 1792-1835

Antoni Garcia i Osuna

DOI: 10.2436/15.8040.01.283

Resum

La present comunicació presenta l'estudi de la malnonímia en general i l'inventari de la de Teresa de Cofrents en particular, atrobada als set volums de protocols pertanyents al notari Pedro Juan Rubio i que abasten els anys de 1792 a 1835. Aquest notari tenia la seu a la vila de Teresa de Cofrentes i feia itineraris per les localitats veïnes de Zarra, Jarafuel i Jalance; també rebia encàrrecs al seu despatx de Teresa dels habitants de Cofrents, Aiora i Cortes de Pallàs: totes aquestes viles anomenades avui conformen la comarca castellanoparlant de la Vall de Cofrents i Aiora.¹ Totes aquestes localitats estan situades dins de l'Antic Regne de València en la ratlla del Regne de Castella i de parla de base castellana però amb influències del valencià de la Ribera i, en menor mida, del de la Costera.²

1. Fonts documentals³

A l'Arxiu del Regne de València (en avant ARV), dins de la secció de Protocols Notariais, hem atrobat set volums de protocols pertanyents al notari teresí Pedro Juan Rubio, amb els nùms. 3312 a 3318; els quals estan farcits de tota mena d'actes comptant amb l'autorització de duc de Gandia i abasten des de l'any 1792 al 1835.⁴

¹ Caldria, també, afegir les actuacions més esporàdiques de clients de Millares i Bicorp pertanyents a la Canal de Navarrés que formaven part, conjuntament amb les viles més amunt esmentades, de la anomenada *Gobernación de Cofrentes* creada arran de la desfeta d'Almansa per Felip V.

² Aquesta influència es fa més ostensible als pobles limítrofes de la Canal de Navarrés: Anna, Navarrés i Chella; es va diluint a mida que ens n'anem cap a ponent, Bolbaite, Tous i Quesa, i ja més residual a Bicorp i Millars. Tot i això, encara em pogut documentar un poc més d'un 13% de catalanismes en el lèxic, els hipocorístics i la derivació a les localitats de "la Valle de Cofrentes". Cabanilles (1797: II, 35) ho avança magistralment: "En Anna se habla un dialecto que tiene mas del valenciano que del castellano; en el resto de la Canal hasta Navarrés es menor el número de voces valencianas, pero las castellanas distan mucho de su pureza: ménos imperfecta es la pronunciacion en Bicórp y Quesa: en Millares y Cortes desaparece el idioma valenciano; [...] En el valle de Cofrentes y Ayora se habla el castellano como en el reyno de Murcia".

³ No vull deixar de reengraciar l'investigador i professor valencià Vicente Graullera que em va prevenir sobre l'existència d'un notari que feia un ús fora mida dels malnoms sense aquesta notícia no haguéssim portat a cap aquesta recerca.

⁴ De més a més, amb cates en diferents notaris anteriors del segle XVIII, hem elaborat una altra base de dades de 83 entrades, la qual cosa magnifica el valor onomàstic dels protocols del nostre notari que amb els 610 lemes conforma una densitat malnonímica excepcional.

Cronològicament hem buidat: anys 1706-1715 (ARV, PN 3447) de Juan Felipe Royo, 1734-1737 (ARV, PPNN 3465, 3466 i 3467) de Juan Teruel i 1750-1751 (APPV, PN 7093) de Tomás Carbonell.

2. El malnom com a mitjà de desfer les possibles homonímies⁵

La particularitat antroponomàstica usada per aquest notari era la d'emprar un màxim d'informació en cada citació; és a dir, *prenom+cognom+de+prenom del progenitor*. Però al tractar-se de petites localitats on hi havia, i hi ha encara avui, una atomització deguda a la poca varietat de prenom perquè només uns quants, els que anomenem tradicionals, eren imposats a molts individus; també la nòmina de cognoms era molt mins. Per totes aquestes causes, el notari es veia obligat a adjuntar el malnom que li era ben conegut; per tant, en poc més del 56% de les citacions personals – compradors, venedors, propietaris veïns o testimonis- usa de la fórmula *prenom+cognom+malnom*, i fins i tot de l'afegit del prenom patern: *prenom+cognom+de+prenom del progenitor+ malnom*. Aquesta circumstància representa un gaudi per a l'investigador de la malnonímia.

3. La creació del segon cognom

Per altra banda, en les diferents actes van guaitant citacions de propietaris pertanyents a les comarques de la Ribera i la Costera on ja es documenta l'aparició del 2n cognom que acabarà per emprar el notari als seus darrers volums però d'una manera encara testimonial: només 114 citacions que representen un modestíssim 2,77%; caldrà, doncs, esperar a la creació del Registre Civil i l'adopció oficial del segon cognom.⁶

4. Inventari dels malnoms

Dels 547 lemes malnonímics inventariats, 525 corresponen a la Valle de Cofrentes-Ayora; i, la resta, 12, a localitats, generalment, dels seus encontorns.

La distribució resta així, tot expressant el nombre d'habitants segons el recompte de 1842: Teresa, 227 m., 1564 hb.; Cofrentes, 104 m., 1624 hb.; Jarafuel, 70 m., 2078 hb.; Zarra, 58 m., 876 hb.; Cortes de Pallás, 28 m., 615 hb.; Jalance, 26 m., 1237 hb.; i, Ayora, 12 m., 4823 hb.⁷

⁵ La documentació històrica ens mena a diversos mètodes per aclarir les homonímies:

-L'addició al prenom i cognom únic el prenom del progenitor amb el nexa de la preposició (666 ocurrences, el 16,2% del recull); no obstant això, en 142 casos el notari afegí el malnom a l'estructura esmentada per tractar-se d'un prenom patern molt freqüent i poc efectiu per desfer homonímies.

Prenoms de progenitors, amb nombre de testacions: Juan-118, José-73, Pedro-50, Miguel-39, Antonio-37, Francisco-33, Vicente-32, Andrés-29, Apolinario-28, Alonso-26, Sebastián-24, Blas-16, Joaquín-14, Jaime-12, Bernardo-7 i Martín-6.

Cal advertir, però, com es detecta l'addició de prenom femenins base de futurs malnoms: Anamaria-15, Ángela-9(*Ángela, Angeluda, Gela*), Rosa-7, Magdalena-3(*Malena*) i amb un sola testació: Agustina, Aleja, Antonia(*Antonela, Antonelica, Antonica*), Clara, Salvadora i Teodora.

Els prenom més minoritaris masculins, amb menys de 5 testacions, són: Alejos, Ángel, Antón Miguel (*Antones*), Asencio, Baltasar, Cayetano(*Tanico*), Cristóbal (*Tovalera*), Domingo, Eugenio, Felipe, Gaspar, Gregorio, Jorge, Julián, Lorenzo, Luis, Marco (*Marquete*), Mateo (*Mateu*), Pablo, Pasqual, Pedro Juan i Rafael.

⁶ Formalment, 46 anotacions de les 114 ocurrences, porten la conjunció copulativa y entre ambdós cognoms. Però també hom se n'adona que els 47 cognoms usats com a segon també són els més habituals per tant ens trobem amb una solució que tampoc desfarà del tot les homonímies en aquests indrets geogràfics tan tancats amb una forta endogàmia: quan la homonímia és insalvable trobarem atestacions amb el segon cognom on encara es fa servir el malnom o la referència al progenitor.

⁷ Encara més, dins del País Valencià: la Canal de Navarrés: Millares (10) i Bicorp (1); la Ribera Alta: Castelló de la Ribera (*La Villa Nueva de Castellón*) (1); la Plana de Requena-Utiel: Requena (1); a Albacete, la Manchuela: Alcalá del Río (1), La Balsa de Ves (1), el Villar [de Casa de Ves] (1) i Carcelén (1); el Corredor de Almansa: Almansa (1), Alpera (2); Cuenca, Santa María de los Llanos (1); i Guadalajara (1).

5. Estudi de l'estructura dels malnoms: l'ús de l'introductor

De les 2298 testacions totals de malnoms, el 56% de tota la base de dades, 1235 (53,8%) van encapçalades per un introductor: bé, l'adverbi *alias* en 626 casos, bé el participi *apodado*, 606; només atrobem *de apodo/apodo* en tres casos. En canvi, en 1062 casos, el malnom s'adjunta al prenom o al cognom sense cap nexa però marcat per la inicial del malnom en minúscula o l'ús del parèntesi per a tot el malnom. També, en el cas de l'existència d'un introductor, és molt majoritari l'ús del parèntesi, només 58 casos no el porten. Per altra banda, tal com s'observa al llistat dels lemes, no sempre el notari expressa l'article o la preposició *de*+article precedint el malnom.

Podem concloure que, per part de Pedro Juan Rubio, no hi ha cap resquici de dubte de la part del nom que correspon al malnom per l'ús de l'introductor, el parèntesi i el malnom amb minúscula.⁸

6. Llistat alfabètic de lemes⁹

ABUELA, de la: *José/Joséf, Miguel, Pedro Montoya/Montoia* (1808-1827/16). AGUAMIEL: *José Miravalles alias Aguamiel* (1821/1). AMORÓS: *Alonso, Josef, Miguel Piqueras alias Amoros* (1792-1823/7). ANDANA: *Miguel Alberto alias Andana* (1817/1). ANEJA: *Andrés, Josef Piqueras apodado Aneja* (1794-1802/6). ÀNGELA: *Josef Ximenez de Francisco, Angela i Juan Ximenez de Josef, Angela* (1799-1811/ 2). ANIMERO: *Juan Honrrubia/Onrrubia maior apodado Animero* (1792-1797/ 5). ANTONES: *Antonio Garcia alias/apodado Antonos/Anttonos* (1796-1823/ 8). ARABOQUES: *Bernardo Honrubia/Honrrubia/Onrrubia apodado Araboques* (1794-1810/ 6). AYORINA, de la : *Jose/Joséf Gozalbez/Gozalvez de la Aiorina/Ayorina* (1796-1814/ 5). BARBERO: *Catalina Garcia Barbero, Jose/ Josef i Sebastian alias/apodado Barbero/ Barvero* (1793- 1816/ 12). BASILIO: *Jose/ Josef Piqueras alias Basilio* (1815-1823/ 2). BATANERO: *Juan i Miguel Gozalbez alias/ apodado Batanero* (1793- 1821/ 4); *Juan Gozalbez de Juan alias Batanero*

⁸ Tot plegat el fa diferent al recull que figura a l'Addenda del llistat on de les 83 entrades, només hi trobem l'introductor en 8 casos: el participi *llamado*, en 3 casos, *dicho*, en un i, *alias*, en quatre; a més, no usen en cap cas el parèntesi; i, en molts casos el malnom conforma un antecedent del segon cognom. Com hem pogut comprovar en diversos casos, el que semblava un segon cognom, el nostre recull l'aplega precedit d'un introductor, v.g. *Juan Rubio Campana* (1707, 1708, 1751), però *Juan Rubio alias/ apodado Campana* (1793-1815).

⁹ Oferim el llistat de lemes teresins en majúscules i, tot seguit mitjançant la coma, si està expressat al document, els introductors; a continuació afegim la cita onomàstica completa del portador o dels portadors en el cas que hi haja constància de ser un malnom familiar- prenom, cognom, especificatiu del tipus *major* o *menor* i, en cas d'expressar-ho, el prenom del pare, v.g. *Josef Ximenez de Francisco*, amb la grafia original del document en cursiva.

A continuació, entre parèntesi, oferim l'any o els anys més extrems de les atestacions, així es pot copsar la vigència del malnom tot tenint en compte que les actes notariales es perllonguen per 43 anys i separat per la barra obliqua el nombre d'atestacions recollides; també separem amb el punt i coma i una nova cita les mencions referides d'un mateix lema aplicat a un malnominat diferent. Amb el signe ← assenyallem una documentació més reculada pertanyent a l'Addenda adjunta-veg. n.10.

Les vacil·lacions ortogràfiques són en aquest cas molt pertinents perquè els protocols s'emmarquen dins del procés de normalització ortogràfica de la llengua espanyola als darrers anys del segle XVIII i primer terç del XIX; així atrobem vacil·lacions entre les grafies jota o ge i la xeix arcaica als noms de les poblacions *Jalance/ Xalance, Jarafuel/ Xarafuel, Jumilla/ Xumilla* i, fins i tot, als cognoms *Tegedor/Tejedor/ Texedor* o *Giménez/ Jiménez/ Ximénez*; també la grafia dels diftongs presenta vacil·lacions entre la i i la i grega, v.g. *Reina/ Reyna, Jaime/ Jayme*; i, especialment als diftongs creixents conseqüència dels trobaments de tres vocals: *Aiora/ Ayora, Anaia/ Anaya, Montoia/ Montoya, Leies/ Leyes, Roio o Roia/ Royo o Roya*; també hi ha reposició o caiguda de les hac en *Onrubia/ Honrubia, Hortolilla/ Ortolilla, Honda/ Onda*; i la manca de fixació de la grafia ce o cu davant de diftong creixent: *Pascual/ Pasqual* o *Cuartero/ Quartero*. I, encara més, alguna que altra raresa com la de reduplicar la consonant te interior després de consonant sense cap raó fonètica: *Tórttolo, Anttonela* i un llarg nombre de casos assenyalats al recull; i, no cal fer menció a les confusions de be i ve –*Escriviente, Tavaquera*– o escriptura de bilabial nasal davant de bilabial del tipus *Canpana, Tenprano* o *Pinpollo*, i la reduplicació de la erre després de consonant: *Onrrubia*.

(1821/ 2); *Juan i Andres Navarro alias/ apodado Batanero/ Battanero* (1792- 1813/ 3). BEATO: *Juan Maluenda apodado Beato/ Beatto* (1798- 1805/ 6). BERNACHO: *Antonio, Bernardo... maior/ menor/ de Bernardo, Bernardo...de Antonio, Domingo, Francisco, Juan i Mattias Honrubia/ Honrrubia/ Onrubia/ Onrrubia alias/ apodado Bernacho* (1792- 1835/ 50). BERROS: *Jose/ Josef i Juan Gomez alias/ apodado Berros* (1794- 1823/ 9). BLANCO: *Juan Piqueras Blanco* (1793/ 1). BLANDO, del: *Francisco Pardo apodado Blando* (1823/ 1); *Francisco i Juan Ximenez alias del Blando* (1818-1823/ 3). BLASÓN: *Antonio i Vicente Lacuesta alias/ apodado Blason* (1796- 1827/ 6). BOCASA: *Antonio Honrubia Bocassa* (1812/ 1). BOLARÍN: *Josef Hernandez apodado Bolarin* (1811/ 1). BOLEA: *Jose/ Josef Gomez apodado Bolea* (1801-1817/ 8). BOLEO: *Francisco i Pedro Garcia Boleo* (1814-1827/ 4). BOLO: *Juan Gozalbez alias Bolo* (1796-1798/ 2). BORREGA: *Jose/ Josef, Juan i Vicente Piqueras alias/ apodado Borrega/ de la Borrega* (1793- 1821/ 20). BORREGO: *Jose/ Josef, Juan i Sebastian Escriba/ Escriba alias/ apodado Borrego* (1794-1827/ 12). BOTIJA: *Jose/ Josef i Juan Honrubia/ Honrrubia/ Onrrubia alias/ apodado Botija* (1793-1824/ 13). BOTIJOSO: *Juan Maluenda Botijoso* (1805/ 1). CABAÑAL: *Josef Garijo Cabañal* (1805/ 1). CACHA: *Jose Garcia alias Cacha* (1825-1827/ 2). CACHOL, el: *Miguel Piqueras i Miguel Piqueras de Miguel apodado el Cachol* (1804-1810/ 2). CAGAY: *Pedro Serrano alias Cagai i Pedro Serrano de Pedro apodado Cagay* (1794-1806/ 2). CALISTRO 'Calisto': *Josef Landete apodado Calistro* (1805/ 1). CALZO, el: *Miguel Piqueras alias el Calzo* (1812/ 1). CAMPANA: *Antonio Rubio de Antonio Campana* (1815/ 1). CAMPANERO: *Jose/Joséf i Miguel Piqueras alias/ apodado Campanero/ Canpanero* (1796-1827/ 17). CAMPO, del: *Miguel Terhuel del Campo* (1809/ 1). CÁNTARA, de la: *Josef Ximenez apodado de la Cantara* (1810/ 1). CANTARILLA: *Jose Ximenez alias Cantarilla* (1821/ 2). CANTARILLO: *Francisco Piqueras alias Cantarillo* (1832/ 3). CÁNTARO: *Francisco i Jose Escriba alias Cantaro* (1810-1829/ 2). CAÑAMÓN: *Bernardo, Josef, Juan i Miguel Honrubia/Honrrubia/Onrrubia de Josef alias/apodado Cañamon* (1793-1817/ 26). CAÑOTE: *Pedro Soriano alias Cañote* (1816-1827/ 5). CARABINAS: *Juan Alberto mayor/major, Juan Alberto de Juan alias/apodado Carabinas/Caravinas* (1794-1828/ 14). CARDADOR, el/ del: *Jose/ Josef Gomez alias/ apodado el Cardador/ del Cardador/ del Cardador* (1805-1831/ 10). CASTAÑO: *Juan Gomez alias/ apodado Castaño/Casttaño* (1806-1832 / 11). CHANERES: *Juan Garcia Chaneres* (1825/ 1). CHENTÓN: *Vicente Jimenez/ Ximenez alias/ apodado Chenton/ Chentton* (1792-1806/ 7). CHILOPO: *Jose/ Josef Piqueras alias/ apodado Chilopo* (1792-1832/ 5). CHIQUITO: *Josef Garcia apodado Chiquito* (1810/ 1). CHORLITO: *Juan Cebrian/ Zebrian apodado Chorlito* (1793-1800/ 3). CHOTO: *Francisco Escriba apodado Choto* (1804/ 1). CODILLO: *Jose Ximenez apodado Codillo* (1812/ 1). COFRENTINA (, de la): *Blas, Jose/Joséf i Miguel Piqueras alias/ apodado Cofrentina/Cofrenttina/ de la Cofrentina* (1792-1830/ 38). COJO, del: *Antonio Navarro del Cojo* (1832/ 1). COLÁS: *Juan Sanchez Colas* (1796-1799/ 4). COLODRA: *Francisco i Josef Piqueras alias/apodado Colodra* (1807-1821/ 5). COLORADA, de la: *Francisco, Josef i Miguel Piqueras alias/ apodado de la Colorada* (1793-1823/ 17). COLORADO: *Antonio Garcia maior, Antonio i Pedro Garcia alias/ apodado Colorado* (1793-1808/ 8)[←1708, *Pedro Garcia colorado*]. COMINO: *Jose/ Josef Lopez alias/ apodado Comino* (1798-1809/ 4); *Jose/Joséf Piqueras alias/ apodado Comino* (1810-1825/ 9). CORDERO: *Juan i Pedro Terhuel/Teruel alias/ apodado Cordero* (1792-1817/ 14). CORTIJO: *Francisco, Jose/ Josef i Vicente Baliente/Valiente alias/apodado Cortijo/Corttijo* (1792-1830/ 17). CRUZ, la: *Pedro Serrano apodado la Cruz* (1798-1807/ 8). CUIQUIQUITO: *Vicente Maluenda apodado Cuiquiquito* (1803/ 1). CULEBRO: *Domingo i Pedro Garcia alias/apodado Culebro* (1798-1813/ 10). CURICA: *Jose/ Josef i Vicente Maluenda alias/ apodado Curica; Jose Maluenda de Vicente apodado Curica* (1792-1819/ 13). CURRO: *Francisco i Vicente Piqueras Curro* (1821-1824/ 2). DOTORCICA (, de la): *Francisco Piqueras alias/ apodado Dotorcica/*

Dotorzica/ de la Dotorcica (1808-1828/ 8). *EMPECINADO: Dn. Juan Martinez Diaz (alias Empecinado) comandante general de la provincia de Guadalaxara* (1811-01-29). *ENGUERINO: Miguel Anaia/Anaya maior/de Miguel apodado Enguerino/ Engerino* (1793-1805/ 8). *ENIQUITO: Jose, Juan i Vicente Maluenda alias/ apodado Eniquito* (1803-1831/ 11). *ERMITAÑO: Joaquin Gozalbez alias Hermitaño* (1820/ 1). *ESPERANZO: Juan Bernabe/Bernave apodado Esperanzo* (1793-1810/ 8). *ESQUILADOR: Manuel Costa Esquilador* (1814/ 1). *FORRO: Vicente Gomez Forro* (1818/ 1). *FRAILE (, el/ del): Pedro Martinez alias el Fraile/ del Fraile* (1821-1823/ 2). *GALÁN: Juan Terhuel apodado Galan* (1793-1801/ 10). *GALANA, de la: Juan Navarro alias de la Galana* (1821/ 2). *GAMELLERO: Juan, Pablo, Pedro i Vicente Medina alias Gamellero* (1796-1825/ 11). *GAMONES: Josef Perez apodado Gamones* (1801-1808/ 1). *GANETAS: Juan Cebrian apodado Ganetas/ Ganettas* (1807-1811/ 3) i *viuda de ~* (1827-1832/ 2). *GARROCHAS: Antonio Perez alias Garrochas* (1825/ 1). *GILO: Jose/ Josef, Juan, Miguel i Vicente Piqueras apodado Gilo/Jilo* (1793-1829/ 30). *HERRERA, de la: Jose Linares de la Herrera* (1829/ 1). *HONDO: Juan Albertto apodado Ondo* (1805/ 1). *INDIANO: Miguel Lacuesta apodado Indiano* (1797-1799/ 3). *ISABELÍN(, el Tío): Francisco i Juan Landete Isabelin* (1792-1805/ 7); *herederos del Tio Isabelin* (1808/ 1). *JAIMÓN: Antonio i Miguel Alberto/ Albertto alias/ apodado Jaimon* (1792-1819/ 7). *JALANCE: Jose/Josef Piqueras menor/major..., Juan i Pedro Piqueras /de Juan/ alias/ apodado Jalance/ Xalance* (1792-1823/ 35). *JAQUE (, el): Andres i Jose/ Josef Gonzalez apodado Jaque/ el Jaque* (1804-1814/ 9)[←1737, Andres Gonzalez Jaque]. *JARAFUEL: Francisco Perez Xarafuel* (1800/ 1). *JARAFUELINA, de la: Pedro Martinez alias de la Xarafuelina* (1812/ 1). *JARAFUELINO (, el/ del): Jose/ Josef Garcia Jarafuelino/ Xarafuelino* (1794-1801/ 7); *Jose/Josef i Pedro Martinez alias/ apodado Jarafuelino/ el Xarafuelino/ del Jarafuelino/del Xarafuelino* (1797-1824/ 13); *Andres Perez Xarafuelino* (1798-1815/ 4). *JUANERA(, de la): Josef, Juan i Lorenzo Piqueras, maior/ de Juan, apodado Juanera/ de la Juanera* (1792- 1818/ 16). *JUANERO: Juan Jimenez/ Ximenez/ de Juan/ alias/apodado Juanero* (1796-1814/ 14); *Juan Piqueras Juanero* (1814/ 1). *JUANORRA: viuda de Josef Lacuesta Juanorra* (1795-1799/ 2). *LEYES: Francisco i Jose/ Josef Maluenda /de Jose/major/menor alias/ apodado Leies/ Leyes* (1795-1823/ 8). *MAJO(, el): Andres i Juan Onrubia/ Onrrubia/ Honrubia/ Honrrubia/ maior/menor alias/ apodado Majo/ el Majo* (1794-1818/ 17). *MAJOMICA: Josef Landete i Pedro Landete de Pedro apodado Majomica* (1798-1805/ 3). *MALLORQUINA, de la: Juan Martinez alias de la Mallorquina* (1830/ 1). *MALLORQUINO: Juan Martinez Mallorquino* (1831/ 1). *MALUENDO: Juan Piqueras apodado Maluendo* (1799-1815/ 3). *MAMANO: Antonio Gomez Mamano* (1792/ 1). *MAMBRÚ: Jose/ Josef Martinez/ Marttinez alias/ apodado Manbru* (1800-1816/ 4). *MAMÓN: Jose/ Josef Lacuesta alias/ apodado Mamon i viuda de ~* (1795-1824/ 11). *MANCHEGO: Francisco, Jose/ Josef i Gregorio Sotos alias/ apodado Manchego* (1792-1818/ 9). *MANDINGA: Andres Montoia alias Mandinga* (1794-1795/ 2). *MANGRANA: Juan Garcia Mangrana* (1801-1813/ 2). *MANUELETA (, la): Miguel Alberto alias Manueleta/Manueletta/ la Manueleta* (1794-1795/ 3). *MANZANO: Antonio Gomez apodado Manzano* (1794-1810/ 10). *MARIANO: Francisco i Miguel Piqueras Mariano* (1796-1825/ 4). *MARISALOS: Jose i Juan Montoia/ Montoya/ Monttoya apodado Marisallos* (1792-1825/ 14). *MARISCALA, de la: Andres Peres apodado de la Mariscala* (1809-1812/ 2). *MARTÍN, el de: Andres Honrubia de Andres el de Martín* (1809-1813/ 2). *MEDIANARIZ: Josef Jimenez apodado Media Nariz* (1796/ 1). *MELA: Francisco i Jose/ Josef Jimenez/ Ximenez alias/ apodado Mela* (1794-1817/ 14). *MELGUIZO (, el): Francisco i Josef Cebrian/ Zebrian alias/ apodado Melguizo* (1792-1815/ 20). *MELÓN: Juan Escriva Melon* (1794/ 1); *Josef Garcia apodado Melon* (1806/ 1). *MENDA, de la/ el de la: Andres Perez alias de la Menda/ el de la Menda* (1813-1822/ 3). *MIGALÓN: Vicente Escriva apodado Migalon* (1806/ 1). *MILLARENCO: Jose Navarro alias Millarenco* (1823/ 1).

MIÑÓN (, el): *Pedro Lacuesta alias el Miñon* (1794/ 1). MONO: *Francisco i Juan Piqueras/ Juan Piqueras de Miguel/ alias Mono* (1825/1832/ 4). MORCILLO: *Antonio Gomez alias Morcillo* (1793-1797/ 4)[←1707, Xarafuel: *Pedro Gomez Morcillo, sastre*; i 1751, Xalance: *Pedro Gomez Morzillo*]. MORCÓN: *Juan Sanchez alias/ apodado Morcon* (1808-1819/ 2). MOZO (, el): *Pedro Perez Mozo* (1831/ 1). NARIGÓN: *Andres Cebrian apodado Narigon* (1799/ 1). NINA, de la/ el de la: *Miguel i Pedro Gozalbez alias/ apodado de la Nina* (1793-1802/ 11); *Jose/ Josef i Sebastian alias/ apodado de la Nina* (1799-1832/ 10). OBRERO: *Juan Cebrian maior apodado Obrero* (1799/ 1); *Antonio Garcia alias Obrero* (1794/ 1). PALAU: *Francisco, Juan i Miguel Jimenez/ Ximenez alias/ apodado Palau* (1794-1825/ 12). PALILLO: *Jose/ Josef Soriano apodado Palillo* (1802-1820/ 20). PALOMO: *Juan Alberto/ Albertto alias/ apodado Palomo* (1808-1816/ 5). PAREJO: *Francisco Honrubia/ Honrrubia maior/ mayor/ de Francisco/ de Juan, Juan i Pedro Honrubia/ Honrrubia alias/ apodado Parejo* (1799-1823/ 16). PARIENTE (, el): *Vicente Texedor alias el Pariente* (1828/ 1). PARRA, de la: *Miguel Montoya maior alias de la Parra* (1817/ 1). PASCUALA, de la: *Josef Lacuesta apodado de la Pasquala* (1810/ 2). PASCUALONA: *Pedro Lacuesta alias Pasqualona* (1825-1832/ 2). PATAS: *Juan Martinez Patas* (1832/ 1). PATRÓN: *Juan Montoia/ Montoya / de Jose/ Josef/ maior i Miguel Montoia de Juan Patron/ Patron* (1792-1829/ 24)[←1711, la obra pia dejada por Juan de Montoya, llamada vulgarmente el Patronato; 1737, Miguel Montoya el Patron]. PATRONA, de la: *Josef Montoia de la Patrona/ Patrona* (1796/ 2). PATRONES, los: *con tierras de los Patrones* (1812/ 1). PELADO (, el): *Jose/ Josef Garcia alias/ apodado Pelado* (1792-1825/ 5); *Francisco, Jose/ Josef i Vicente Teruel/ Terhuel alias/ apodado Pelado/ el Pelado i Vicente Teruel maior/ de Vicente ~* (1799-1825/ 9). PELIBLANCO: *Pedro Sotos Peliblanco* (1793-1794/ 2)[←1750, Pedro de Sotos alias el peliblanco]. PENGUE: *Antonio Sotos alias Pengue* (1828/ 1). PEPENTE: *Josef Valiente apodado Pepentte* (1803/ 1). PEPETÓN: *Josef, Juan i Ramon Jimenez/ Ximenez alias/ apodado Pepeton/ Pepetton i Juan Ximenez de Josef ~* (1792-1834/ 43). PEPINO: *Andres, Francisco, Jose/ Josef i Martin Gimenez/Jimenez/ Ximenez alias/ apodado Pepino, Francisco Gimenez mayor/ menor/ de Francisco/ de Jose ~ i Jose/ Josef Ximenez de Francisco ~* (1792-1835/ 83). PEPOLA (, de la): *Antonio, Juan i Pedro Sotos apodado Pepola i viuda de Pedro Sotos ~ ; Blas Sotos apodado de la Pepola* (1795-1815/ 9). PEPOLO: *Pedro Sotos alias Pepolo* (1827-28/ 2). PEPÓN: *Jose i Juan Garcia alias/ apodado Pepon i Juan Garcia de Josef ~* (1804-1828/ 11). PEPORRO: *Juan Sotos alias Peporro* (1813/ 1). PERDIGÓN: *Francisco Honrubia apodado Perdigon* (1802-1821/ 2); *Jose Montoia/ Montoya alias Perdigon* (1819-1822/ 3). PERDIZ, de la: *Francisco Honrubia/ Honrrubia /de Martin/ apodado de la Perdiz* (1799-1803/ 2). PEREJUÁN: *Andres, Francisco, Josef i Vicente Jimenez/ Ximenez alias Perejuan i Josef Ximenez de Andres ~* (1792-1810/ 10). PERILLO: *Andres, Jose/ Josef i Miguel Lacuesta/ Lacuestta alias/ apodado Perillo i viuda de Jose Lacuesta ~* (1793-1824/ 16). PERINES: *Jose/ Josef i Pedro Lacuesta/ Lacuestta alias/ apodado Perines* (1793-1831/ 23). PERIQUITO: *Francisco, Jose i Pedro Lopez alias/ apodado Periquito* (1800-1825/ 8). PEROTÍN: *Francisco, Juan i Pedro Martinez alias/ apodado Perotin* (1797-1817/ 28). PERRO, el: *Francisco Cebrian de Vicente apodado el Perro* (1797-1807/ 2). PERTUSA: *Jose/ Josef i Jose Juan Jimenez/ Ximenez Pertusa/ Pertusa i Josef Ximenez de Josef ~* (1794-1813/ 8). PERUJO: *Blas i Pedro Garcia alias/ apodado Perujo i Jose Garcia de Blas ~* (1795-1824/ 19). PILARES: *Andres Piqueras alias Pilares* (1813/ 2). PIMPOLLO: *Francisco Martinez Pinpollo* (1813/ 1). PINTADO (, el): *Antonio i Jose/ Josef/ Joseph Perez alias/ apodado Pintado/ Pinttado/ el Pinttado i Josef Perez maior/ de Josef Perez ~* (1794-1832/ 23). PIRONGO: *Francisco i Juan Jimenez/ Ximenez apodado Pirongo i Francisco Ximenez de Juan ~* (1792-1820/ 16). POLACO: *Antonio/ Anttonio i Vicente Escriba/ Escriba alias/ apodado Polaco* (1794-1832/ 22). POLINARIA, de la: *Blas i Josef Piqueras de la Polinaria* (1806-1808/ 2). POLINARIO:

Andres, Francisco, Miguel i Pedro Garcia alias Polinario (1792-1832/ 9). POLONIO: Antonio Escriva Polonio (1793-1796/ 5). POQUITO: Blas i Josef Piqueras alias/ apodado Poquito (1796-1825/ 19). POTRICA/ POTRICAS: Miguel i Pedro Piqueras alias Potricas/ Potricas (1818-1825/ 2). QUITERIA: Miguel Lacuesta/ Lacuestta apodado Quiteria i Miguel Lacuesta de Pedro ~ (1799-1812/ 9). RAFAEL: Francisco i Juan Lopez alias/ apodado Rafael (1803-1823/ 5). RAIMUNDA, de la: Juan Sotos de la Raimunda (1794/ 1). RANICA: Juan Landete alias Ranica (1825/ 1). RASCUÑO: Miguel i Sebastian Honrubia/ Honrrubia alias/ apodado Rascuño (1799-1819/ 10). RATÓN: Juan Landete de Josef ~ (1808/ 1). REAL: Josef Martinez Real i Josef Martinez de Josef ~ (1792-1801/ 2). REDONDO: Jose Bonias alias Redondo (1824-1827/ 2). RINCONERO: Andres i Vicente Gomez alias/ apodado Rinconero (1796-1824/ 9). RITO (, el): Josef el Rito (1805/ 1). ROFÍ: Vicente Sanchez maior Rofi (1801/ 1). ROIO: veg. ROYO. ROJA (, de la): Jose/ Josef i Miguel Anaia/ Anaya apodado Roja/ de la Roja i Josef Anaia maior ~ (1796-1827/ 11). ROJO, del/ el: Andres i Antonio Lopez del Rojo (1793-1801/ 5); Josef, Pedro i Vicente Martinez alias Rojo/ el Roxo/ del Rojo, i Josef Martinez maior ~ (1792-1827/ 18). ROMERO: Andres Valiente alias/ apodado Romero (1798-1825/ 9). ROS: Antonio Sanchez Ros (1801/ 2). ROSA (, de): Jose Ximenez de Rosa (1830/ 1). ROSCÓN: Jaime/ Jayme Anaia/ Anaya alias/ apodado Roscon (1793-1804, 3). ROXO: veg. ROJO. ROYO (, el): Juan i Vicente Cebrian/ Zebrian Roio/ Royo/ el Royo (1792-1825/ 26). RULLETE: Josef Gozalbez apodado Rullete/ Rullette/ Ruillette (1796-1800/ 6). SALVADORA: Juan Cebrian Salvadora (1796/ 1). SAN ANDRÉS, de: Juan Garcia de San Andres (1816/ 1). SAN JUSEPE: Jose/ Josef i Juan Lazaro alias/ apodado San Jusepe, i Juan Lazaro maior/ de Juan ~ (1794-1820/ 10). SASTRE (, el): Jose/ Josef Sanchez Sastre/ el Sastre (1805-1819/ 7). SISERA: Antonio, Jose/ Josef i Pedro Honrubia/ Honrrubia alias/ apodado Sisera (1805-1828/ 17). SOLDADICO (, el/ del): Jose/ Josef Ximenez alias/ apodado Soldadico/ del Soldadico/ el Soldadico i Josef Ximenez de Josef ~ (1808-1827/ 8). SOLDADO: Josef i Francisco Jimenez/ Ximenez apodado Soldado, i Josef i Francisco Ximenez menor/ de Josef ~ (1795-1807/ 8; veg. SOLDADICO); Miguel Lacuesta alias/ apodado Soldado (1792-1797/ 5). SOPAS: Francisco, Pedro i Vicente Gozalbez alias/ apodado Sopas (1792-1813/ 11). SORDO: Pedro Lacuesta Sordo (1799/ 1). SOTAS, de las: Jose Valiente de la Sotas (sic) (1816/ 1). TALAYA: Antonio Perez alias Talaya (1812/ 1). TÁPARO: Pedro Piqueras apodado Taparo (1812-1829/ 3). TAULA, de: Pedro Rubio alias de Taula (1821/ 1). TELADIZ: Jose/ Josef Anaya alias/ apodado Teladiz (1806-1833/ 8). TENDERO: Vicente Costa Tintero (1793/1). TERESA, de: Miguel Montoia alias de Teresa (1820/ 1). TIMOR: Josef Jimenez/ Ximenez Timor i herederos de Josef Ximenez ~ (1794-1807/ 4). TOCINO: Andres Garcia Tocino (1827/ 1). TOLO: Juan Gozalbez Tolo (1812/ 1). TOMASA, de la: Jose/ Josef Sotos alias/ apodado de la Tomasa (Teresa, 1808-1831/ 20). TONTA, de la: Pedro Bonias apodado de la Tonta/ de la Tontta/ la Tontta (1798-1809/ 10). TONTUELO: Andres, Antonio, Francisco, Jose/ Josef i Juan Honrubia/ Honrrubia/ Onrubia/ Onrrubia alias/ apodado Tontuelo/ Tonttuelo, i Antonio, Jose/ Josef i Juan Honrubia de Juan ~ (1793-1825/ 62). TORMO: Jose/ Josef i Miguel Garcia alias/ apodado Tormo, i Josef Garcia maior ~ (1794-1823/ 15). TOROS: Juan Real Toros (1831/ 1). TORRO ['torró?']: Antonio i Vicente Gomez alias/ apodado Torro, i Vicente Gomez maior ~ (1794-1827/ 9). TÓRTOLO (, el): Jose/ Josef Piqueras alias/ apodado Tortolo/ Torttolo/ el Tortolo (1792-1827/ 13). TUERTO: Juan Ximenez Tuertto (1798-1802/ 2). VELA COLORADA: Miguel Piqueras apodado Vela Colorada (1808/ 1). VENTURA: Francisco i Josef Gomez apodado Ventura/ Venttura, i Josef Gomez de Andres ~ (1796-1807/ 8). XALANCE: veg. JALANCE. XARAFUEL: veg. JARAFUEL. XARAFUELINA, de la: veg. JARAFUELINA. XARAFUELINO (, del): veg. JARAFUELINO. ZARRINA, la/ de la: Miguel Piqueras alias/ apodado la Zarrina/ de la Zarrina (1806-1813/ 6). ZORRA, de la: Jose/ Josef Gomez alias/ apodado de la Zorra (1811-

1818/ 2). ZORRICA: *Alonso Martinez alias/ apodado Zorrica* (1799-1828/ 3). ZURDO (, el/ del): *Miguel Alberto alias el Zurdo* (1816/ 1); *Antonio Perez el Zurdo* (1824/ 1). ZURO: *Vicente Escriba maior apodado Zuro* (1799/ 1).¹⁰

6. Remarques

6.1. Malnom individual versus nom de casa

Dels 238 lemes teresins – en tingut en compte que hi ha 12 lemes que responen a dos cognoms diferents i, fins i tot *Jarafuelino*, a tres-, 69 tenen una sola testació; però, de la resta 93, és a dir, el 55%, corresponen a noms de casa per poder documentar dos o més portadors del mateix cognom. 76 lemes corresponen a malnoms individuals perquè, tot i tenir més d'una testació, no hi ha variació de prenom.

6.2. Caràcter efímer i/o pervivències

Aquest apartat representa un repte a enllestir el més aviat l'acarament del recull històric amb l'actual.¹¹

6.3. Alguns casos d'avançament de la documentació. Addenda-veg. nota 10.

Fem notar amb ← els 22 malnoms que es pot avançar llur documentació; la qual cosa, ens permet d'avançar llur datació entre cinquanta i cent anys, i en alguns pocs casos més de cent. Malhauradament no en disposem de documentació a l'abast per fer cates als protocols del segle XVII i comprovar si en alguns d'ells ja hi estaven documentats.

6.4. Pervivència en la toponímia actual

L'antroponímia i la toponímia estan íntimament interrelacionades, tant és així que en alguns reculls toponímics la motivació antroponímica -noms de propietaris i arrendataris- són una font importantíssima de creació dels topònims, especialment referits als noms de cases i partides. Hem acarat el recull malnonímic corresponent a Teresa amb el llistat de topònims actuals extrets del *Corpus Toponímic Valencià* (2009) i els resultats han estat els següents:

¹⁰ ADDENDA: CHINCHILLA: *Josepha Gomez Chinchilla viuda de Sebastian Escriba* (1737). DEZA: *Joseph Catalan Deza* (1709). JIMENA, la: *..con casa de la Ximena* (1708). MANCO, el: *Vicente Sanchez de Christoval, sastre, alias el manco* (1750). MORO (, del): *Joseph i Pedro Martinez del Moro* (1709-1713) i *Juan i Sebastian Martinez del Moro/ de el Moro* (1734). SOLERA: *Pedro Garcia Solera* (1707-1709).

¹¹ Sí ho hem pogut fer amb el recull de Jarafuel acarant-los amb els 210 malnoms contemporanis. El recull ofert al *Diccionario Jarafuelino* de l'erudit local Arsenio Martínez García, pretén de ser el més exhaustiu possible- "...y algún que otro que ha quedado en el tintero, con mis disculpas a los interesados afectados."- i recull 210 malnoms contemporanis a l'article *Apodo* (2004: 28a,b).] amb els 70 malnoms pretèrits:

a)Quantifiquem en 16 malnoms les coincidències- *Barbero, Cholero, Magro, Sacristán, Socarra(d)o, Tabaquera, Talaya, Tuerto*; amb variació formal, *Ajero* per *Ajirri*, *Diablo* per *el Diablico*, *Manquillo* per *el Manco*, *Rojo* per *Roja*, *Sacristana*, *Santa* per *el Santo*, *Tausano* per *Touscano* 'gentilici de Tous'- toponim pronunciat Taus a Quesa-], i, amb prevenció, *Tonto* *el Circo* per *Tontuzo*. Tot importa un 7,61% de malnoms, i això que repetim és tracta d'un recull pretèrit incomplet- que abraça els 200 anys de vida.

b)En un segon plànol restarien els 26 lemes malnonímics que atrobem documentats en altres poblacions.

c)A la toponímia encara es recullen 11 topònims coincidents amb lemes de Jarafuel: així l'actual *Fuente de los Corzos* que ben bé té la motivació amb el malnom *Corzo* (1829); o el *Barranco de los Barberos* .

El total dels tres apartats ens encamina a un total de 43 lemes contemporanis referits a Xarafull, el no despreciable 27,6 %, que bé tenen una continuació actual o que es troben documentats en època pretèrita a la resta de localitats de la Vall de Cofrents

Topònims del <i>Corpus</i>	Malnoms productius de la localitat	Malnoms d'altres localitats	Prenoms i cognoms base de dades ¹²	Topònims explicats i percentatge ¹³
307	41	2	18	61 top/19,89%

7. Classificació semàntica¹⁴

7.1. Oficis

Barbero, Batanero, Cabañal 'pastor', Cardador, Esquilador, Gamellero, Herrera, Obrero 'obrer de vila', Sastre, Tendero; Patrón, Patrona i Patronas fan referència als administradors

¹² Encara podem afegir que ens atrobem amb 18 topònims que coincideixen amb prenom o cognoms de la nostra base de dades, la qual cosa importa que podem augmentar amb un 5,86% el nombre de topònims explicats; tot plegat quasi freguem el 20% del coneixement de la motivació del recull actual de Teresa. Recordem com el mestre Moreu-Rey ens esperonava a la consulta prioritària dels papers antics.

¹³ Teresa de Cofrentes: Orografia:

Alto de Isidro; Cerro de Córdoba; Cerro de los Corderos=Juan/ Pedro Teruel alias Cordero; Cerro de Parras=Miguel Montoya maior alias de la Parra; Cerro de Zomeños; Cerro del Miñón=Pedro Lacuesta alias el Miñón; Collado Penques=Antonio Sotos alias Pengue(!); Cuevas de Palope; El Muletón del Choto=Francisco Escrivá apodado Choto; Pico del Choto=Francisco Escrivá apodado Choto; Pico del Fraile=Pedro Martínez alias el Fraile/ del Fraile; Puntal del Borrego=Josef/Juan//Sebastián Escrivá alias Borrego; Puntal del Juanero=Juan Ximénez alias Juanero.

Hidrografia: Balsa de la Casa de Martín= Andrés Honrubia de Andrés el de Martín; Barranco de Bayart; Barranco de los Patrones= Juan/ Josef/ Miguel Montoya el Patrón, tierras de los Patrones; Barranco de Pirango=Francisco/ Juan Ximénez apodado Pirongo; Barranco del Choto= Francisco Escrivá apodado Choto; Cañada del Bolo=Juan Gozávez alias Bolo; Fuente de los Patrones= Juan/ Josef/ Miguel Montoya el Patrón, tierras de los Patrones; Fuente del Apóstol; Pozo de Ferrer; Rambla de la Casa del Cura= Josef/ Vicente Maluenda alias Curica; Reguero Cañote= Pedro Soriano alias Cañote; Reguero del Pozo de Ferrer.

Poblament: Casa de Amorós=Alonso/Josef/ Miguel Piqueras alias Amorós; Casa de Boinas; Casa de Bru; Casa de Carpio; Casa de Carridos; Casa de Chorlito= Juan Cebrián apodado Chorlito; Casa de Juanorro= Josef Lacuesta Juanorra; Casa de la Balsa; Casa de los Patrones de Abajo= Juan/ Josef/ Miguel Montoya el Patrón, tierras de los Patrones; Casa de los Patrones de Arriba= Juan/ Josef/ Miguel Montoya el Patrón, tierras de los Patrones; Casa de Martín= Andrés Honrubia de Andrés el de Martín; Casa de Melguizo= Francisco/Josef Cebrián alias Melguizo; Casa de Miravalle; Casa de Montoya; Casa de Onofre; Casa de Pardo; Casa de Pepino= Andrés/ Francisco/ José/ Martín Ximénez alias Pepino; Casa de Pérez; Casa de Perines= José/ Pedro Lacuesta alias Perines; Casa de Piqueras; Casa de Tocino=Andrés García Tocino; Casa del Cañamón= Bernardo/ Josef/ Juan/ Miguel Honrubia alias Cañamón; Casa del Mellado=Nicolás Correcher alias Mellado; Casa del Miñón= Pedro Lacuesta alias el Miñón; Casa del Perillo=Andrés/ José/ Miguel Lacuesta alias Perillo; Casa del Rito=Josef el Rito; Casa del Suro=Vicente Escrivá maior apodado Zuro; Casas de Piera; Casas del Buen Mozo= Pedro Pérez Mozo (?); Casas del Cura= Josef/ Vicente Maluenda alias Curica.

Partides i paratges: Bayart; El Olivar de Caravira= Juan Alberto alias Carabinas(?); La Condesa= José Verdexo alias el Conde; La Cuesta de la Zorra= José Gómez alias de la Zorra; La Cuesta de los Castaños= Juan Gómez alias Castaño; La Hoya de Isidro; La Hoya de los Bruses; Los Patrones= Juan/ Josef/ Miguel Montoya el Patrón, tierras de los Patrones; Los Patrones de Arriba= Juan/ Josef/ Miguel Montoya el Patrón, tierras de los Patrones.

Vies de comunicació: Camino de las Cuevas de Palope; Camino de los Patrones= Juan/ Josef/ Miguel Montoya el Patrón, tierras de los Patrones.

Altres llocs d'interés: Molino del Fraile= Pedro Martínez alias el Fraile/ del Fraile.

¹⁴ Seguim la classificació esmentada per Moreu-Rey tot adaptant-la a la realitat del nostre recull. I cal fer-hi un aclariment perquè, mentre que en els reculls de malnonímia present cal fer aquesta classificació tot seguint la motivació que generà el bateig malnonímic, la distància històrica ens obliga a una classificació en la qual apareixen els grups d'objectes, vegetals, animals, peces de vestimenta o menjars, obviant que els motius generats per metonímia, noms d'objectes i eines, donen noms a oficis; o bé, la metàfora amb animals ens assenyala qualitats físiques o de singularitat de caràcter, o fins i tot, malnoms gentilicis com ara el cas de *Rabosa* per malnominar els veïns d'Almàssera.

Els aclariments han estat mínims: el nombre limitat de fulls té el seu preu!

d'un patronat deixat per un clergue local; exèrcit: Mariscala, Miñón, Soldadico, Soldado; i a la religió: Ermitaño.

7.2. *Activitats no professionals*

Animero, Campanero, Curica, Fraile, Beato; personatges històrics o tendències polítiques: Mambrú; personatges religiosos: San Andrés, San Jusepe.

7.3. *Antropònims*

- Prenoms femenins: *Ángela, Pasquala, Quiteria, Raimunda, Rosa, Salvadora, Teresa, Tomasa, Jimena*.
- Prenoms masculins: *Basilio, Calistro (sic), Mariano, Martín, Perejuán, Polonio, Rafael, Ventura*.
- Derivacions: *Bernacho, Blasón, Isabelín, Jaimón, Juanera, Juanero, Juanorra, Manueleta, Migalón* 'de Miguel', *Pasqualona*; 'de Pedro': *Perillo, Perines, Periquito, Perotín, Perujo*.
- Apòcope i afèresi: *Tolo* 'Bartolomé'.
- Afèresi: *Chentón* 'Vicente', *Colás*; 'de Pepe': *Pepente, Pepetón, Pepino, Pepola, Pepolo, Pepón, Peporro*; *Polinaria, Polinario, Tanico* 'Cayetano', *Tobalera* 'Cristóbal'.
- Masculinitzacions: *Esperanzo, Rito*.
- Hipocorístics amb -o final àtona: *Gilo*.
- Pluralitzacions: *Antones*.
- Cognoms: *Amorós, Cortijo, Palau, de Laparra, Pertusa, Timor, Chinchilla*; masculinització: *Maluendo*.

7.4. *Noms i adjectius de lloc: topònims*

Jalance, Jarafuel; corònims: *del Campo, la Cruz, Rinconero, Talaya*; gentilicis: *Ayorina, Cofrentina, Enguerino, Indiano, Jarafuelina, Jarafuelino, Mallorquina, Mallorquino, Manchego, Millarenco* 'Millares', *Zarrina*; crida l'atenció *Polaco* per a un nom de casa de cognom Escrivá!

7.5. *Característiques físiques*

dimensions del cos: *Chiquito, Palillo, Poquito, Redondo*; la pell: *Blanco, Colorada, Colorado, el Pintado, Roja, Rojo, Royo*; els cabells: *Castaño, Peliblanco, Ros, Rullo*; el cap i parts del cap: *Bocasa, Narigón*; el cos i extremitats: *Garrochas, Patas*; invalideses i deformacions: *Cojo, Curro, Manco, Medianariz, Rascuño, Sordo, Tuerto*; gestos, peculiaritats, edat, bellesa: *Blando, Botijoso* 'Tartamudo' [Quesa], *el Mozo, de la Nina, Zurdo*.

7.6. *Singularitats del caràcter*

Chilopo, Dotorcica 'curiosa', *el Empecinado, Galán, Galana, Ganetas, Leyes, el Majo, Mamano, Mamón, Tonta, Tontuelo*.

7.7. *Naixença i situació familiar*

de la Abuela, Aneja, el Melguizo, Parejo, el Pariente.

7.8. *Situació social*

riquesa: *Real*

7.9. *Ètnies*

moro

7.10. Àmbit de la metàfora i la metonímia

- Animals: amfibis i rèptils: *Culebro*, *Ranica*; aus i ocells: *Chorlito*, *Palomo*, *Perdigón*, *Perdiz*, *Tórtolo* (masc.); mamífers: *Perro*, *Ratón*; bestiar: *Borrega*, *Borrego*, *Choto*, *Cordero*, *Potrica*, *Potricas*, *Toros*; salvatgines: *Zorra*, *Zorrica*, *Mono*.
- Objectes: *Andana* ‘canyissos per a la cria del cuc de seda’, *Bolarín*, *Bolea*, *Boleo*, *Bolo*, *Botija*, *Cachol* ‘cassola petita’, *Campana*, *Cántara*, *Cantarilla*, *Cantarillo*, *Cántaro*, *Carabinas*, *Colodra* ‘recipient de fusta per tal de munyir el bestiar’, també ‘ferrada o llibrell’ i, fins i tot, ‘banya de bou convertida en recipient’, *Taula*, *Tormo* ‘pedra’, *Vela Colorada*.
- Flora i vegetals: *Berros*, *Cañamón*, *Cañote*, *Comino*, *Gamones* ‘planta liliàcia mediterrànea, també coneguda com *varilla de San José*’, *Mangrana*, *Manzano*, *Melón*, *Pimpollo*, *Rofí* ‘llavor de la garrofa’, *Táparo* (‘tàpera’, masc.), *Zuro* ‘tronxo de la panolla’.
- Vestit: *el Calzo* (masc. ‘calça’), *Teladiz* ‘tela+filadís’.
- Menjars: *Aguamiel* ‘arrop i talladetes’, *Codillo* ‘unió dels dos ossos de les potes de porc, té un sabor fort i aromàtic, amb molt de greix i emprat en l’elaboració de l’olla’, *Forro* ‘careta del porc’, *Morcillo*, *Morcón*, *Roscón*, *Sopas*, *Tocino*, *Torró* (si es provés l’accentuació oxítone?)
- Fenòmens atmosfèrics: *Araboques* ‘aiguaneu’.

7.11. Lemes amb significació desconeguda o aplicació malnonímica dubtosa

Cacha,¹⁵ *Cagay*,¹⁶ *Chaneres*, *Cuiquiquito*,¹⁷ *Deza*,¹⁸ *Eniquito*,¹⁹ *Hondo*, *Jaque*,²⁰ *Majomica*,²¹ *Mandinga*,²² *Marisalos*, *Mela*,²³ *Menda*,²⁴ *Pengue*,²⁵ *Pilares*, *Pirongo*,²⁶ *Romero*,²⁷ *Sisera*,²⁸ *Sotas*.²⁹

¹⁵ ‘cadascuna de les peces que guarden el mànec de la navalla’ o ‘el cul o natges’.

¹⁶ Segons el *DCVB cagall*: ‘covard, pusil·lànim’ però a l’Empordà?

¹⁷ ‘veu expressiva per designar la petitesa?’

¹⁸ Si es confirmés l’accentuació oxítone seríem davant de *Deçà* ‘de la part d’ací’ semblant al llinatge valencià *Dací* grafiat *Dasí* no documentat al *DCVB*.

¹⁹ ‘un hipocorístic de Ignacio?’

²⁰ Amb el sentit familiar de ‘perdonavides’?

²¹ ‘flor cabrera’?

²² ‘nom d’una gran ètnia del ponent africà subsaharià, origen de molts esclaus americans’

²³ ‘barreja de pintura roja o ocre que s’empra per marcar el ramat’

²⁴ ‘argot, pronom personal equivalent a jo’ (*DCVB*)

²⁵ Tal volta vol dir *Penques*, si atenem el topònim actual *Collado Penques*.

²⁶ Hi apareix a la poesia dialectal de l’extremeny Gabriel y Galán amb el significat de ‘sa’.

²⁷ Ja consolidat com a cognom?

²⁸ L’explicació sembla forçada, però si es pogués provar que es tracta d’una paraula proparoxítone ben bé seríem davant de *Sísara*, comandant de l’exèrcit cananeu que fon derrotat a la batalla del Tabor; *Sísara* fon mort per Jael, clavant-li una estaca en el polze del crani, tal com ho recull el *Llibre del Judges* de la *Bíblia*; aquest fet tingué una projecció iconogràfica tal com poder veure en una de les taules del pintor venecià Jacopo Negretti, Palma el *Giovane* (1548-1628): *Giale uccide Sísara*.

²⁹ ‘Carta desena de la baralla amb una figura d’un infant’, també col·loquialment *sota*, *caballo* y *rey*: ‘els tres plats de l’olla o la subdivisió de les menges d’un àpat’.

8. Particularitats lingüístiques

Des del punt de vista lingüístic i fruit del contacte de llengües, la importància del recull rau en la documentació d'un menyspreable nombre de valencianismes lèxics per tractar-se d'una comarca fronterera tant administrativa com lingüística.

- Lèxic: *Andana, Animero, Araboques, Bocasa, Bolea, Boleo, Botijoso, Cachol, Cagay, el Calzo, Cañote, Chaneres* [obertura de la vocal palatal en el context de nasal o alveolar implosives: *Chanero* per *Genero*], *Chilopo, Dotorcica, Ganetas, Garrochas, Mangrana, Millarenco* 'Millares', *Miñón, Nina, Obrero* 'obrer de vila', *Pengue* (per *Penques?*-actual *Collado Penques*), *Rascuño, Ros, Rullete, Solera, Táparo, Taula, Teladiz* 'filadís', *Torró, Zuro*.
- Prenoms: *Perejuán, San Jusepe*.
- Hipocorístics amb –o àtona final, a més de la generalització de l'afèresi: *Chentón* 'Vicent', *Gilo, Juanorra, Manueleta, Migalón* 'Miquel, amb una obertura exagerada del valencià que ve a sonar Micál', *Pasqualona, Pepola, Pepolo, Peorro, Peregilo, Tolo* 'Bartolomé'.
- Cognoms: *Amorós, Deza, Palau, Pertusa, Timor*.

Som davant d'un recull que abasta els 49 elements i ve a constituir el 21% del total, superant les troballes del professor Rosselló en els pobles més occidentals de la Canal de Navarrés, Bicorp i Millares, limítrofes de la Vall de Cofrents on quantificava el nombre de catalanismes al si de la toponímia en menys d'un 10%.³⁰

9. L'aprofitament que ens proporciona un recull de malnonímia difícilment pot encabir-se en un nombre tan limitat de fulls. Però l'experiència bé paga la pena!

Esperone a nous investigadors que emprenguen una recollida de tot el material onomàstic i especialment el malnonímic d'aquest racó del nostre País Valencià tant per la riquesa i singularitats que amaga, fins avui poc més que menystingudes pels àmbits acadèmics, com per una realitat que s'imposa: la desaparició de la darrera generació de persones que han viscut de manera espontània, no recreada, la vida tradicional que s'ha vist condicionada pel fenomen de la immigració, començada als anys vint i trenta del segle passat i ja, de manera majoritària, a partir de la gelada de febrer de 1956. Tots els nascuts a partir dels anys cinquanta ja no l'hem conegut plenament i menys els posteriors; però encara tenim l'oportunitat per pocs anys-ressaltem aquesta dada-, de conèixer les darreres persones, homes i dones, d'una manera de ser i sentir que s'esvaeix inexorablement.

Bibliografia sumària

Acadèmia Valenciana de la Llengua. 2009. *Corpus toponímic valencià (vol. II)*, València.
García López, J. A. 1996. *Así charramos. Léxico de Quesa*. Quesa.

³⁰ Aquests resultats caldria acompanyar-los d'un estudi de tota la vall que ens vindria a confirmar l'existència d'aquesta frontera permeable de què ens parla Rosselló (2004:197). No obstant això, els resultats de Teresa, al bell mig de la Vall de Cofrents, amb un recull exhaustiu, ens assabenta d'una permeabilitat superior a la recollida per Rosselló: "La frontera lingüística demostra a través dels topònims una major permeabilitat en sentit "ascendent" o ponentí; el català ha penetrat més (17%) en una frontera oficial teòrica, que el castellà (13%) en sentit contrari, a desgrat de la immigració, dels *mass media* i de l'administració!"

- Martínez García, Arsenio. 2004. *Diccionario jarafuelino*. Jarafuel: Ayuntamiento de Jarafuel.
- Moreu-Rey, Enric. 1981. *Renoms, motius, malnoms i noms de casa*. Barcelona: Millà.
- Piera Alberola, Salud; Poveda Mora, J. A. 1997. *A tranchas marranchas. El habla tradicional de Jalance*. Jalance: Ayuntamiento de Jalance.
- Rosselló i Verger, V. M. 2004. *Toponímia, geografia i cartografia*. València: Universitat de València.

Antoni Garcia i Osuna
Societat d'Onomàstica
tonet_osuna@hotmail.com